

Motion till riksdagen 2005/06:Ju3

av **Johan Pehrson m.fl. (fp)**
med anledning av prop. 2005/06:11

Maskeringsförbud

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen beslutar att i 2 kap. 16 § ordningslagen införa meningen ”Sådant villkor kan avse förbud för deltagare att bära mask”.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utvärdering av tillämpningen av den nya lagen efter två år.

Motivering

Demonstrationer eller allmänna sammankomster genomförs vanligen i syfte att få allmänheten och styrande organ att uppmärksamma en fråga och genomföra förändringar. Denna rätt, att offentligt uttrycka sin åsikt och delta i fredliga sammankomster, är fundamental i en demokratisk rättsstat och grundlagsskyddad i regeringsformen samt i artikel 11 Europakonventionen om skydd för de mänskliga fri- och rättigheterna.

Men tyvärr förekommer det allt oftare även att demonstrationer spårar ur till följd av att ett antal personer genom våld, skadegörelse och upplopp missbrukar rätten att demonstrera eller delta i allmänna sammankomster. Bakom dessa brottsliga handlingar som uppstår i demonstrationståget finns inte sällan maskerade personer som på detta sätt försöker undgå att bli igenkända och slippa straffansvar.

Frågan om att införa möjlighet till maskeringsförbud aktualiserades på ett tydligt sätt efter händelserna under toppmötet i Göteborg 2001. Den s.k. Göteborgskommitténs betänkande (SOU 2002:122) innehöll därför bl.a. ett förslag om att införa ett generellt maskeringsförbud, i syfte att undvika ordningsstörningar och våldsyttningar i samband med demonstrationer och andra liknande sammankomster. I regeringens lagrådsremiss angavs sedan att ett generellt maskeringsförbud var att föredra framför ett förbud som kan meddelas i vissa situationer. Men lagförslaget fick stark kritik av Lagrådet som avstyrkte förslaget, bl.a. på grund av att ett generellt maskeringsförbud skulle innebära bristande förenlighet med regeringsformen.

Fel! Okänt namn på

Möjlighet till maskeringsförbud – en viktig lagändring

I det nu aktuella, nya lagförslaget har regeringen gjort bedömningen att ”ett maskeringsförbud, för att vara förenligt med regeringsformens krav, måste begränsas till sådana situationer där det föreligger en ordningsstörning eller där det finns en omedelbar fara för att en sådan skall uppkomma. Ett begränsat förbud innebär att det som huvudregel kommer att vara tillåtet att uppträda med ansiktet helt eller delvis täckt. Först när en ordningsstörande situation är för handen inträder maskeringsförbudet.” (prop. 2005/06:11, s. 36). Regeringen föreslår därför att det i en särskild lag om förbud mot maskering i vissa fall införs möjlighet till maskeringsförbud.

Förslaget innebär att ”den som på allmän plats deltar i en allmän sammankomst enligt ordningslagen (1993:1617), som utgör demonstration eller som annars hålls för överläggning, opinionsyttring eller upplysning i allmän eller enskild angelägenhet, får inte helt eller delvis täcka ansiktet på ett sätt som försvårar identifikation, om det vid sammankomsten uppkommer en störning av den allmänna ordningen eller en omedelbar fara för en sådan störning. Detsamma gäller den som på allmän plats deltar i en folksamling, som inte utgör allmän sammankomst eller offentlig tillställning enligt ordningslagen, om folksamlingen stör den allmänna ordningen eller utgör en omedelbar fara för denna. Straffskalan skall vara böter eller fängelse i högst sex månader. Förbudet skall inte gälla den som täcker ansiktet av religiösa skäl. Anordnaren av en allmän sammankomst, som omfattas av maskeringsförbudet, skall kunna ansöka om tillstånd för deltagare i sammankomsten att helt eller delvis täcka ansiktet. Deltagare som fått sådant tillstånd skall således inte omfattas av förbudet.”

Folkpartiet liberalerna anser att en lag som möjliggör maskeringsförbud är angelägen. Vi stöder därför i huvudsak det aktuella lagförslaget.

Tydliggör ordningslagens bestämmelse

Ett par remissinstanser har pekat på att 2 kap.16 § ordningslagen ger polisen en möjlighet att vid tillståndsgivningen sätta upp villkor för en demonstration och att den bestämmelsen kan användas för att föreskriva maskeringsförbud vid en viss demonstration om de totala omständigheterna talar för det. Regeringen synes dela bedömningen att ett sådant villkor vore möjligt med gällande lagstiftning, men anser den otillräcklig. Regeringen anser att ”om det enbart fanns en möjlighet för polisen att meddela maskeringsförbud i samband med prövning av tillstånd till allmän sammankomst, skulle förbudet inte träffa de sammankomster som underlåter att ansöka om tillstånd. Förbudet skulle inte heller träffa ordningsstörande folksamlingar, som inte utgör en allmän sammankomst eller offentlig tillställning, eftersom dessa inte omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikten i ordningslagen. Därigenom skulle en

stor del av syftet med ett maskeringsförbud inte kunna tillgodoses” (prop. s. 36).

Folkpartiet liberalerna delar uppfattningen att det behövs en särskild lag om maskeringsförbud, men vi menar också att det skulle vara en fördel om ordningslagens bestämmelse tydliggjordes.

Den invändning som kan riktas mot regeringens nuvarande linje är naturligtvis svårigheterna att tillämpa den. Maskeringsförbud inträder i praktiken först när en demonstration spårat ur. Frågan kan ställas: Hur troligt är att det maskerade personer, som exempelvis redan börjat kasta stenar, efterkommer en högtalaruppmaning att ta av sig maskerna? I det skedet begår deltagarna sannolikt flera andra brott, som vägran att lyda skingringsbefallning, skadegörelse m.m.

En numera inte ovanlig situation är att en främlingsfientlig gruppering begärt och fått demonstrationstillstånd och att maskerade motdemonstranter uppträder i syfte att störa eller stoppa demonstrationen. Maskeringar förekommer på båda sidor. Polisens huvuduppgift är att med respekt för regeringsformens demonstrationsrätt hindra att opinionsyttringarna leder till personskador. Det ansvariga polisbefälet har en svår uppgift. Med den föreslagna lagstiftningen ska insatschefen på plats avgöra på vilket stadium av händelseutvecklingen han eller hon ska proklamera maskeringsförbud.

Folkpartiet liberalerna stöder, som framgått, Lagrådets och regeringens bedömning att ett mer generellt maskeringsförbud inte är förenligt med grundlagen. Vi tycker emellertid att ambitionen ska vara att i så många fall som möjligt undvika att beslutet om maskeringsförbud ska behöva fattas i den pressade situationen under en pågående polisinsats. Vi anser att i de fall demonstrationstillstånd begärs och de totala omständigheterna talar för att det är rimligt, bör polismakten redan vid tillståndsgivningen kunna föreskriva maskeringsförbud.

Folkpartiet liberalerna menar alltså att 2 kap. 16 § bör kompletteras med en bestämmelse som klargör att polisen kan använda denna befogenhet till att ställa upp som villkor att maskering i vissa fall inte får förekomma. På samma sätt som polisen enligt propositionen har rätt att vid tillståndsgivningen tillåta masker bör det stå klart att den också har rätt att förbjuda masker, om en samlad bedömning talar för det. Att dessa bestämmelser finns i olika lagar är naturligtvis inte idealiskt, men kan accepteras i avvaktan på en kommande översyn.

Tidig utvärdering om tillämpningen av lagen

Regeringen menar att ”för att göra deltagare uppmärksamma på att situationen är sådan att ett maskeringsförbud råder kan exempelvis de rutiner som polisen använder för att förmedla s.k. skingringsbefallning (jfr 16 kap. 3 § brottsbalken) tjäna som förebild. I doktrinen anges bl.a. att skingringsbefallningar bör meddelas minst två gånger med några minuters mellanrum och att

Fel! Okänt namn på

det ibland kan vara aktuellt att meddela befallningen på flera olika språk med hjälp av förinspelade band eller tolk.” (prop. s. 36).

Lagförslaget väcker dock i denna del frågan om svårigheter att tillämpa lagen i praktiken, inte minst när det gäller vid vilket ögonblick ett maskeringsförbud ska börja gälla för en demonstration där tillstånd att helt eller delvis täcka ansiktet inte har getts från början. Vi menar att en lag om maskeringsförbud måste balansera kraven på rättssäkerhet och förutsebarhet väl. Det får inte råda några tveksamheter för demonstranter eller andra deltagare i allmänna sammankomster om och när ett maskeringsförbud inträder under själva demonstrationen. Vi vill därför att regeringen, inom två år från och med det att lagen träder i kraft, återkommer till riksdagen med en utvärdering av hur lagen har tillämpas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Lagförslaget bör remitteras till Lagrådet

Lagrådet avstyrkte regeringens första förslag till lag om maskeringsförbud, bl.a. därför att Lagrådet ansåg att förslaget om ett generellt maskeringsförbud stred mot regeringsformens skydd för mötes- och demonstrationsfriheterna och att ”bestämmelsen är svepande och intetsägande formulerad” (prop. s. 73, bilaga 5, Lagrådets yttrande). Mot bakgrund av Lagrådets tidigare kritik torde det vara angeläget att regeringen även för det nya lagförslaget inhämtar Lagrådets synpunkter. Men regeringen anser att det nya förslaget är reviderat i enlighet med den diskussion som Lagrådet anförde i sitt yttrande över det första lagförslaget. ”Det förslag som nu läggs fram innebär således ett – i jämförelse med lagrådsremissens förslag – begränsat maskeringsförbud, som enligt regeringens bedömning bör kunna uppfylla det avsedda syftet. Regeringen har övervägt att på nytt inhämta Lagrådets yttrande men har, mot bakgrund av inriktningen i de gjorda ändringarna, stannat för att det inte är behövligt” (prop. s. 8).

Folkpartiet liberalerna anser dock tvärtom att lagförslaget och det av oss föreslagna tillägget bör remitteras till Lagrådet och att det får ankomma på riksdagens justitieutskott att inhämta Lagrådets yttrande.

Stockholm den 25 oktober 2005

Johan Pehrson (fp)

Torkild Strandberg (fp)

Jan Ertsborn (fp)

Cecilia Wikström (fp)

Karin Granbom (fp)

Helena Bargholtz (fp)